

Мойсей (більш стисло)

Іван Франко

Автор звертається у пролозі до свого замученого, розбитого народу, який стоїть на роздоріжжі й не знає, куди йти. Саме його майбутнім і тривожиться поет, не вірить, що судилося йому "в сусідів бути гноєм", що його долею буде "укрита злість, облудлива покірність". Невже ж! задармо стільки серць горіло... найсвятішою любов'ю", невже "задармо край твій весь политий кров'ю твоїх борців", — звертається він до українців. І сам собі упевнено відповідає: "Вірю в силу духа І в день воскресний твого повстання", "прийде час", "і ти., засяєш у народів вольнім колі, ...І глянеш, як хазяїн домовитий, по своїй хаті і по своїм полі".

I

Коли після сорока років безперервного блукання по пустелі єврейський народ під проводом Мойсея нарешті дійшов до Палестини, "обіцяного краю", люди зневірилися, почали ремствувати: "Набрехали пророки!" Це був уже не народ, а "кочовисько ледаче", і тільки діти гралися — воювали, зводили міста з піску. Видно, "пророцькі слова перейшли в кров і душу дитині".

II

Лише один Мойсей вірить у здійснення світлої мрії. Молоде покоління вже не хоче прислухатися до його слів, для них є цінністю щось конкретне, матеріальне, а не красива казка. Супротивників Мойсея очолили Датан і Авірон, які налаштовували народ проти пророка.

III

Вечір. Люди займаються буденними справами, говорять, що мало стало паші, треба буде кудись перекочувувати. Авірон радить піти в край Мадіан, а Датан пропонує йти далі, але не в край обіцяний. Раптом зі свого намету виходить старий Мойсей. Він прямує на майдан, хоче стати на великий камінь, щоб виголосити промову. Люди вагаються — розбити, розтоптати його чи пошанувати того, кого "батьки і діди звали батьком народу".

IV

Мойсей переконує людей, що виконує Божу волю — вивести їх із неволі, інакше вони б і досі "гнули шиї в Єгипті". Він порівнює єврейський народ з Божою стрілою, яка повинна летіти в намічену ціль. Чи ж годиться натягнутій стрілі говорити : "Я бажаю спокою"?

V

Щоб люди краще зрозуміли Мойсея, він розповів їм казку — алегорію про те, як дерева обирали собі короля. Не погодився ні ліванський кедр, бо він і так окраса землі, ні пальма, ні рожа, ні дуб, ні береза — всі були зайняті своїм. Хтось, жартуючи, запропонував терен обрати, і той погодився, сказавши, що здобуватиме поле для дерев, хоч самому не треба, буде пристановищем звіру і птаху, робитиме все, щоб росли

дерева краще, а він гинутиме на шляху за них.

VI

Пророк пояснив зміст своєї розповіді, сказавши, що дерева — народи землі, а король — виконавець Божої волі. Коли Бог творив усі народи, то "заглядав всім у душу й вибирав серед них проводиря всього людства. Бог обрав терен, "непоказний на вроду", який "не має... слави собі ані з цвіту, ні з плоду", і вклав йому "в душу свій скорб", щоб він був "мов світило у тьмі, Мов скорбник його слова".

Проте євреї зневажили заповіт Єгови, і Мойсей сказав, що їх чекає тяжке покарання.

VII

Авірон сказав, що доля, яку пропонує людям Мойсей, — це доля "того осла", який носить у зав'язаних міхах хліб для інших, а сам залишається голодним. І запропонував поклонитися іншим богам — Ваалу й Астарті. Продовжуючи кепкувати з Мойсея, сказав, що бути б тому громадською нянькою для дітей і розповідати їм казки.

VIII

Слідом за Авіроном Датан став звинувачувати Мойсея у давній нібито зраді народові Ізраїлю. Тепер ізраїльтян через нього залишилася жменька, і веде він їх знову в неволю до єгипетського фараона. Мойсей сказав, що Датану, як і Авірону, не доведеться побачити Ханаана. Датан вирішив вигнати Мойсея з табору, закричав, але ні в кого не піднялася рука це зробити. Пророк знову закликав народ стерегтися.

X

Мойсей відчув, як серце його переповнюється любов'ю до свого народу. Оскільки люди вирішили прогнати його, він піде сам "до межі Ханаану", а народ згодом піде за ним "як за мамою діти". І пішов у степ.

XI

Біля табору Мойсей зустрів купку єврейських дітей, які розказали йому про свої знахідки, захотіли послухати про дива, що їх бачив пророк у молоді літа — "корч той, що горить, не згорає", чув голос Божий. І попросили не йти, але Мойсей не міг залишатися Він лише порадив дітям будувати "свій мур", залишатися завжди праведними.

XII

Мойсей залишився один. Він щиро молився до Бога, благаю чи підтримати його в скрутну годину. Сорок років він працював, намагаючись зробити з рабів народ за Божою подобою. Як коваль, "клепав... серця і сумління народу", але, здається, даремно. Мойсей благав Бога озватися до нього, але "мовчала пустиня німа".

XIII

Раптом Мойсей почув голос. Йому здалося спочатку, що це говорить його "власне горе шалене", але це було не так. Голос почав допитуватися, чому Мойсей взявся вести ізраїльський народ — через гордощі, через сором, що був "братом рабів" чи через щось інше. Голос став спокушати Мойсея, намагаючись довести йому марність справи, якій він присвятив життя. Коли пророк спитав, хто з ним говорить, той відповів: "Я Азазель,

Темний демон пустині".

XIV

Мойсей все більше став сумніватися у правильності шляху, обраного сорок років тому. У його серці "важка боротьба ішла з самим собою". Може, хай би єврейський народ залишався там, де був, бо "старі гнізда лишили, а нові здобути нема ні охоти, ні сили".

XV

Євреї побачили, як на верхівці гори стоїть якась гігантська постать, простягши до неба розкинуті руки. Це Мойсей, молячись, розмовляв із Богом, і його тінь падала аж на шатри. Люди боялися, щоб пророк їх не прокляв.

XVI

Вночі Мойсей знову почув голос, який твердив, що Бог не може керувати ні поодиноким камінцем, ні навіть пилом, не те що народом.

Голос розповів давньогрецьку легенду про сліпого гіганта Оріона, ЯКИЙ прямував до сонця, щоб здобути зір. За поводиря взяв хлопчика, та так і не дійшов, бо дитина показувала щоразу в інший бік — мі на схід, то на захід, відповідно до того, як рухалося сонце.

Гігант — це людство, яке поспішає до незримой мети, прагнучи досягнути невідоме й фантастичне, руйнуючи при цьому "рідне й знайоме". Хлопчик — це "логіка фактів", яка кепкує з людства. І знову залунав демонський сміх.

XIX

Раптом задрижала земля, почувся грім, знялася буря. І тут із'явився Єгова. Коли все стихло, Мойсей відчув голос Бога.

Єгова пояснив пророкові, для чого той вивів синів Ізраїлю з Єгипту. Треба було духовно зміцнити обраний народ, підготувати до майбутніх випробувань, адже їм судилося "світ здобувать, його соки і скарби". Поступ людства — це не скарби земні, а пошук духовності, невгамовна жага вдосконалення. Саме цей шлях веде до "обітованого краю". А через те, що Мойсей на хвилину засумнівався в Богові, йому не побачити обіцяний край, він помре на порозі своєї мети.

XX

Євреї побачили, що Мойсея на скелі немає. Ними опанував жах і сором.

Раптом здійнявся вихор у степу. Це в оточенні парубоцтва з'явився ватажок, "князь конюхів" Єгошуа. Він закликав до походу, до бою — і ліниві кочівники враз перетворилися на завойовників, героїв.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Поема "Мойсей" — одна з вершин творчості І. Франка. У ній на основі біблійного сюжету розглядається історичний шлях нації, способи пробудження національної свідомості, історичної пам'яті.

Алегоричний образ Мойсея розкриває роль визначної особистості в долі нації. Пролог до поеми — це Франків заповіт українському народові, дуже актуальний не

лише в епоху національно-визвольних рухів того часу, а й донині.